

ІСТОРІЯ

УДК 348.5; 246.8:264-911+264-914

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2020.15.8>

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ВЛАДИКИ ВОЛОДИМИРА СТЕРНЮКА В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПІЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Діана АГАЩУК

*Університет Короля Данила, юридичний факультет,
вул. Євгена Коновальця, 35, м. Івано-Франківськ, Україна*

Науковий керівник: Роман ЛУЦЬКИЙ

*Університет Короля Данила, Науково-дослідний інститут імені Академіка Івана
Луцького, вул. Євгена Коновальця, 35, м. Івано-Франківськ, Україна*

У 2019 році минає тридцятиріччя з часу виходу з підпілля Української Греко-Католицької Церкви. ХХ століття знає не так багато прикладів успішної нелегальної діяльності суспільної інституції, такої як Греко-Католицька Церква, що зберегла усі свої функції, неперервність існування та виявилася прикладом ненасильницького опору в умовах тотальної заборони та репресій. При цьому одну з провідних ролей відіграв владика Володимир Стернюк. Його роль Господнього пастиря, який зберіг паству своєї Церкви та допровадив її до відновлення, очікує свого додаткового та різностороннього вивчення. У цьому й полягає актуальність нашого дослідження.

12 лютого 1907 р., коли Греко-Католицька Церква вшановує празник Трьох Святителів, в родині отця Володимира Стернюка-старшого, Щирецького декана і пароха Пустомитівської церкви Святого Миколая, та Євгенії Коновалець, доньки Зашківського пароха, отця Михайла Коновальця, на світ з'явився хлопчик, майбутній ісповідник віри Кир Володимир Стернюк⁴⁶.

Ще до свого народження владика Володимир Стернюк мав глибоко закладений код релігійного і патріотичного виховання. Окрім батька, греко-

⁴⁶ Слідами сповідника віри Володимира Стернюка. - [Електронний ресурс] : офіційний веб-портал Інституту Історії Церкви УКУ. - Львів, 2016. - Режим доступу: http://ichistory.org.ua/2016/04/18/slidamy-spovidhyka-viry-volodymyra-sterhyuka/?fbclid=IwAR1v-Kql8h7VpT8DMWBWUt5Ai43KmSfiloc_F-dWqYdJgmAvqvzq64rPg/; Ціною власного життя. Митрополит Володимир Стернюк [Документальний фільм] / автор сценарію Гайова Оксана. - Студія «Собор», 1997. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=U5hezIAZz1w/>

католицькими священиками були батькові рідні брати – Петро і Мирон⁴⁷. Разом з малим Володимиром в родині виховувалося ще троє дітей: сестри Віра-Оксана та Ірена-Орися, яка згодом емігрувала на Захід, і молодший брат Євстахій-Остап, який також обрав духовну стежину.

У родині Стернюків діти виростили у атмосфері глибокої релігійності та свідомого українського патріотизму, в атмосфері типової патріархальної галицької священичої родини початку ХХ ст., пов'язаної кровними зв'язками з відомими представниками тодішньої української інтелігенції. Так, батьків брат був одружений із двоюрідною сестрою оперної співачки світової слави Соломії Крушельницької. Мати Володимира, Євгенія, походила з роду Коновальців і була рідною сестрою Михайла Коновальця – батька одного із ідеологів українського націоналізму, голови Проводу українських націоналістів – Євгена Коновальця, що пізніше було використано радянськими спецслужбами для засудження отця Володимира⁴⁸.

Саме родинне виховання, любов до Бога та свого народу стали вагомими сходишками у житті отця Володимира Стернюка, який сформував ті засади особистості, що вирізняли його серед однолітків. Його виховання не було спрямоване виключно на справи духовні, можна сказати, що він плекав набагато ширший світогляд, який вплинув на вибір непересічної долі, щоб у майбутньому виконати велику місію життя - стати добрим пастирем людських душ.

Характеризуючи умови, в яких прийшлося боронити рідну церкву і народ, слід відмітити, що на початку 1970-х років Москва знову розгорнула кампанію боротьби з «українським націоналізмом». Радянська влада була занепокоєна виступами дисидентів на захист Греко-Католицької Церкви. Вбачаючи у пробудженні національної свідомості пряму загрозу тоталітарному режимові, система вдалася до арештів та інших репресивних акцій з метою залякати народ і зупинити національний рух⁴⁹.

В обставинах підпілля суттєво змінилися повноваження владик та їхнє місце у суспільстві. Постійна загроза переслідувань змушувала дотримуватися суворої конспірації, тому часто вірні греко-католики навіть не мали якоїсь точної інформації про підпільних єпископів. Про їхнє існування і діяльність свідчила, як правило, лише поява молодих душпастирів. «В період підпілля головним

⁴⁷ Дмитрух С. Життя як подвиг для Христа: Curriculum Vitae монаха редемпториста, Місцєблюститєля і Правлячого Архієрея Києво-Галицької Митрополії Володимира Стернюка [Текст] / Севастіян Дмитрух, ред. Марія Горбаль. - Львів : Свічадо, 2007. С. 13.

⁴⁸ Слідами сповідника віри Володимира Стернюка. - [Електронний ресурс] : офіційний веб-портал Інституту Історії Церкви УКУ. - Львів, 2016. - Режим доступу: http://ichistory.org.ua/2016/04/18/slidamy-spovidhyka-viry-volodymyra-sterhyuka/?fbclid=IwAR1v-Kql8h7VpT8DMWBWUt5Ai43KmSfiloc_F-dWqYdJgmAvqvzq64rPg/

⁴⁹ Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. / Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. - Івано-Франківськ: Плай, 2004. С. 247.

завданням єпископа було – просто бути», – казав Блаженніший Любомир Гузар⁵⁰.

Очолити нашу церкву, владика Стернюк чітко усвідомлював, що підпадає під тяжкі умови життя. Єпископське служіння в нелегальній Церкві було тяжким і небезпечним випробуванням: замість величних храмів та соборів – приватні помешкання вірних, замість почестей і визнання – нескінченні нагляди та виклики до КДБ, замість митрополичих палат – маленька кімната в комунальній квартирі⁵¹.

Нелегальний статус Греко-Католицької Церкви значно обмежував отця Володимира у виконанні адміністративних функцій. За умови катакомбної Церкви не могло бути і мови про інституційне виконання архієрейського служіння. Основним завданням владика Стернюка було збереження структури Церкви. Бракувало священників, монахів і черниць, які були б зразком святості життя і вчинків. Отці, яких висвячував владика, згадують, що він особисто приймав у них іспити та був дуже вимогливим. Семінаристи та священники любили владика і ставилися до нього як до батька. Є навіть згадки про те, що поза очі називали його «Татуньо»⁵².

Владика Володимир був інтелектуалом – бував на концертах і любив добру книжку. Однак, навіть улюбленої своєї бібліотеки не міг тримати у себе вдома, бо при частих обшуках органи КДБ кожний раз забирали у нього все, не кажучи вже про кореспонденцію чи які-небудь записи. Недарма Митрополит Йосиф Сліпий переказував з Рима владичі Володимиру, щоб ніколи нічого не записував, особливо, про кандидатів-семінаристів⁵³. Тому владика Володимир не мав звички запам'ятовувати відомості чи інформацію про знайомих йому людей: священників, семінаристів, вірян, щоб, у разі жорстокого тиску на допиті, не видати цих людей.

Отже, після смерті владика Василя Величковського, Місцєблєустителем Верховного Архієпископа стає Володимир Стернюк – людина, яка мала вже немалий життєвий досвід та досвід священничого служіння у підпільній Церкві. Як владика Володимир Стернюк активно дбав про свою Церкву та її вірних, намагався не лише зберегти, а й розширити її мережу та структуру, допомагав монашим згромадженням, надавав матеріальну допомогу людям, уділяв Святі Тайни потребуючим. Його служіння, як Місцєблєустителя Престолу, проходило в умовах глибокої конспірації, оскільки його арешт міг би призвести до руйнування

⁵⁰ Володимир Стернюк: служіння у підпіллі [Кінофільм] / реж. Андрій Стаськів. - 2010. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=pYMXHtEyRtk> (дата звернення: 10.04.2017)

⁵¹ Там само.

⁵² Овсяник Ю. Володимир Стернюк: Бог не вимагає більше. - [Електронний ресурс] : веб-портал Збруч. - Режим доступу: <https://zbruc.eu/hode/71270?fbclid=IwAR0dhO-w3quJYGwR5yB3f8-Z5ef52IMTzxH0byafhl7BPAbIBkF6fT-ApIq> (дата звернення: 29.09.2017)

⁵³ Дмитрух С. Життя як подвиг для Христа: Curriculum Vitae монаха редемпториста, Місцєблєустителя і Правлячого Архієрея Києво-Галицької Митрополії Володимира Стернюка [Текст] / Севастіян Дмитрух, ред. Марія Горбаль. - Львів : Свічадо, 2007. - 224 с. С. 38.

канонічної структури Греко-Католицької Церкви. Вірні зустрічалися з єпископом в звичайних життєвих ситуаціях: на виставках, в театрі, зрештою, в магазині, проте майже ніхто з них не знав, що перед ними єпископ Української Греко-Католицької Церкви.

Як Місцєблюститєль Престолу владика Стернюк щораз долучався до тих ділянок життєдіяльності церковної спільноти в катакомбах, які відчував вразливими, без яких Церква могла похитнутися. Коли приходив час формувати нову генерацію священників – організовував підпільні семінарії. Коли для цього бракувало навчальної літератури – створював її завдяки власній освіті та інтелекту. Коли прийшов час повернути греко-католицьку спільноту до відкритої публічної діяльності – очолив процес її виходу із підпілля.

Доля постаті Володимира Стернюка – це доля Катакомбної Церкви не тільки в героїчних барвах і ракурсах; це біографія священника, єпископа, якому довелося працювати в дуже важких обставинах переслідування Церкви, які вимагали посиленої відповідальності за особисті рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Володимир Стернюк: служіння у підпіллі [Кінофільм] / реж. Андрій Стаськів. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=pYMXHtEyRtk> (дата звернення: 10.04.2017).
2. Дмитрух С. Життя як подвиг для Христа: Curriculum Vitae монаха редемпториста, Місцєблюститєля і Правлячого Архієрея Києво-Галицької Митрополії Володимира Стернюка [Текст] / Севастіян Дмитрух, ред. Марія Горбаль. Львів: Свічадо, 2007. 224 с.
3. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. / Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. 464 с.
4. Овсяник Ю. Володимир Стернюк: Бог не вимагає більше. – [Електронний ресурс]: веб-портал Збруч. – Режим доступу: <https://zbruc.eu/hode/71270?fbclid=IwAR0dhO-w3quJYGwR5yB3f8-Z5ef52IMTxzH0byafhl7BPAbIBkF6fT-ApIq> (дата звернення: 29.09.2017).
5. Слідами сповідника віри Володимира Стернюка. – [Електронний ресурс]: офіційний веб-портал Інституту Історії Церкви УКУ. – Львів, 2016. – Режим доступу: http://ichistory.org.ua/2016/04/18/slidamy-spovidhyka-viry-volodymyra-sterhyuka/?fbclid=IwAR1v-Kql8h7VpT8DMWBWUt5Ai43KmSfiloc_F-dWqYdJgmAvqvzq64rPg/.
6. Ціною власного життя. Митрополит Володимир Стернюк [Документальний фільм] / автор сценарію Гайова Оксана. – Студія «Собор», 1997. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=U5hezIAZz1w/>.

Дата надходження до редакції: 12.11.2019